

27 Νοεμβρίου 2013

Συνέντευξη με τον Πρωτοψάλτη της Ι.Μ.Μόρφου Μάριο Αντωνίου (2ο μέρος)

Πολιτισμός / Συνεντεύξεις

Ακολουθεί το δεύτερο μέρος της συνέντευξης με τον Πρωτοψάλτη της Ι.Μ. Μόρφου Μάριο Αντωνίου, έγκριτο μουσικολόγο και σύγχρονο μελοποιό, πάνω σε θέματα που αφορούν την παράδοση της ψαλτικής τέχνης.

Πεμπτούσια: Μπορείτε να μας κάνετε ανάλυση της ιστορίας της μελοποιίας; Τι εννοούμε κλασικό μάθημα, η μεταβυζαντινό, ή «κατὰ το ὕφος των νεοτέρων»; Ποιὸ εἶναι το κοινὸ καὶ ποιὸ το καινούργιο σε κάθε εποχή;

Μάριος Αντωνίου: Η ιστορία της μελοποιίας είναι μια δύσκολη υπόθεση, που καθορίζεται και στοιχειοθετείται από την γραπτή παράδοση σχεδὸν δέκα αἰώνων. Εἶναι πολὺ λογικὸ να υπάρχει εξέλιξη στον τομέα αυτό. Αλλάζουν οι εποχές, οι ανάγκες του ἀνθρώπου διαφοροποιούνται, ἡ τεχνολογία αναπτύσσεται, οι ακολουθίες τείνουν ἐπὶ το συντομώτερον καὶ οι τυπικὲς διατάξεις αναπροσαρμόζονται αναλόγως.

Οι βασικοὶ σταθμοὶ στην ιστορία της ψαλτικῆς εἶναι λίγο - πολὺ γνωστοί. Αὐτὸ που θα ἠθέλα να ἀναδείξω εἶναι ὅτι, ἀπ' ὅσο ἔχω μελετήσει καὶ παρατηρήσει, φαίνεται πως ἀπὸ τὰ τέλη του 17ου αἰῶνα καὶ ἐξῆς, κάτι ἀλλάζει στην μελοποιία. Ο αἰώνας αὐτὸς τελειώνει με τους Χρυσάφη τον νέο, Γερμανὸ Νέων Πατρῶν, Βαλάσιο ιερέα καὶ Πέτρο Μπερεκέτη. Ἐπεται μια καινούργια περίοδος, με τους Παναγιώτη Χαλάτζογλου, Ἰωάννη Τραπεζούντιο, Δανιὴλ Πρωτοψάλτη, Πέτρο Λαμπαδάριο, Ἰάκωβο Πρωτοψάλτη καὶ τους διαδόχους αὐτῶν. Ἀπὸ τὰ μελοποιήματα των τελευταίων, φαίνεται να δημιουργεῖται μια νέα παράδοση στην μελοποιία, σχεδὸν

σε όλα τα είδη της, και αυτό δεν έχει να κάνει μόνο με την εξηγηματικότερη γραφή της εποχής.

Εκείνη την περίοδο επισυμβαίνει κάτι ριζοσπαστικό στην Εκκλησία, με αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στις τυπικές διατάξεις, συντόμευση των ακολουθιών, ίσως και άλλων τινών, που δεν μπορούμε να γνωρίζουμε. Αυτό είχε άμεση επίδραση στην ψαλτική και την μελοποιία. Καταγράφονται σε παρασημαντική τα σύντομα ειρμολογικά και στιχηραρικά μέλη• τα δε αργά αυτών συντέμνονται η καλλωπίζονται• τα δε παπαδικά αλλάζουν μορφολογία, δομή και γίνονται πιο έντεχνα, τα οποία ψάλλονται μάλλον από ένα ψάλτη, παρά «από χορού». Αυτό ήταν όντως μια ανανέωση. Η επιστημονική έρευνα δεν έχει ακόμα ξεκαθαρίσει τους λόγους που έγιναν αυτές οι μεταρρυθμίσεις. Πάντως, η παράδοση αυτή βρίσκεται εν πολλοίς σε πράξη μέχρι σήμερα. Σ' αυτήν αναφερόμαστε όταν μιλάμε για «κλασικά» μαθήματα και μέλη.

Ωστόσο, οι σύγχρονοι μελοποιοί δίνουν μια νέα αισθητική στις συνθέσεις των και κυρίως στα «κλασικά» μέλη που τους παραδόθηκαν. Με την «διασκευή» η «καλλωπισμό» των «κλασικών» συνθέσεων, που προκύπτει από την «ανάλυση» των «κλασικών» θέσεων, δημιουργήθηκε αυτό που ονομάζουμε «ύφος των νεοτέρων». Ενίοτε όμως το υπερβολικό φόρτωμα με υποκειμενικού χαρακτήρα αναλύσεις, έχει ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση από το πλαίσιο της παραδοσιακής μελοποιίας. Από την άλλη το μέλος γίνεται άκρως έντεχνο, κάτι το οποίο δεν προωθεί την χορωδιακή του απόδοση. Ο ψάλτης γίνεται τότε εκτελεστής και όχι ερμηνευτής, αλλά δέσμιος του κειμένου.

Η παρασημαντική μας παραδόθηκε σαν οδηγός. Ακόμα και αυτή της νέας μεθόδου είναι μια περιγραφική σημειογραφία. Δεν είναι τόσο προσδιοριστική όσο νομίζουμε. Ας μη έχουμε την ψευδαίσθηση ότι με τα πολλά δίγοργα και τρίγοργα κάνουμε καλύτερη μουσική. Ο μέγας συνθέτης της κλασικής Ευρωπαϊκής μουσικής Τζιόζεφ Χάυρν έλεγε, όταν είχε φθάσει σε βαθιά γεράματα, ότι «όταν ήμουν νεαρός, νόμιζα πως για να είναι καλό ένα κομμάτι, πρέπει το χαρτί να είναι μουντζουρωμένο»!

Π.: Σχέση σύνθεσης και ερμηνείας. Πόσο εύκολο είναι να συνθέσετε για συγκεκριμένους εκτελεστές - ψάλτες;

Μ.Α.: Οπωσδήποτε σε ορισμένες «εξεζητημένες» και έντεχνες θέσεις κάποιων μαθημάτων, όπως π.χ. στους καλοφωνικούς ειρμούς, στα χερουβικά, στα κοινωνικά κ.ά., θα πρέπει (λογικά και εκ παραδόσεως), να ισχύει η έννοια του μονοφωνάρη - σολίστα. Έχω την άποψη ότι εάν μια θέση είναι «εξεζητημένη» η έντεχνη, οπότε και προφανώς θα εκτελεστεί από έναν και όχι «από χορού», θα το αποφασίσει ο διευθυντής του χορού και όχι ο συνθέτης. Προσωπικά, όταν

μελοποιώ, λαμβάνω υπ' όψιν τις παραμέτρους που αναφέραμε πιο πριν. Σε κάθε περίπτωση, το αισθητήριο του κάθε ψάλτη - εκτελεστή μόνο υποκειμενικό μπορεί να είναι.

Π.: Ψάλλετε στην Ι. Μ. Μόρφου. Μπορείτε να μας πείτε για τα ψαλτικά πράγματα της επαρχίας και την κατάσταση σήμερα; Φημίζεται για κάποιο ιδιαίτερο ύφος, ή κάποιο πρόσωπο που σημάδεψε την παράδοση της επαρχίας αυτής;

Μ.Α.: Η Μητρόπολη Μόρφου είναι σχετικά μια νεοσύστατη μητρόπολη, που δημιουργήθηκε το 1973, αποφάσει της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου, εις διαδοχήν της παλαιφάτου Επισκοπής των Σόλων. Προ του 1973, και λόγω των ιστορικών περιπετειών της Κύπρου, η Επισκοπή των Σόλων ποιμαινόταν από το 1660 από την Μητρόπολη Κυρηνείας. Μετά την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο το 1974, η Μητρόπολη Μόρφου είναι ημικατεχόμενη, στερούμενη την φυσική της έδρα, την πόλη της Μόρφου, και μεγάλο μέρος του ποιμνίου της. Η ελεύθερη επαρχία της μητρόπολης αποτελείται από χωριά, τα οποία μαστίζει η αστυφιλία. Επομένως, οποιαδήποτε πρόνοια από την τοπική Εκκλησία για ίδρυση σχολής ψαλτικής μετά την εισβολή των Τούρκων, ήταν μια δύσκολη υπόθεση.

Π.: Σας ευχαριστούμε για την τόσο ενδιαφέρουσα συνέντευξη

Μ.Α.: Ευχαριστώ και εγώ για την ευκαιρία αυτή

<http://bitly.com/1wxqPwa>